

Štábní kapitán veterinář MVDr. Alois Píša:

Výběr a výcvik soumarů pro dělostřelectvo.

Geografické poměry naší republiky vyžadují, aby vojenská správa pro obranu státu vydržovala dostatečný počet horských útvarů. Tím se jeví u nás i značná potřeba soumarů pro tyto formace. Nedostatek dobrých a schopných soumarů pro dělostřelectvo pocítujeme u armády s odstupem doby čím dále tím více. Po převratu jsme odkoupili větší množství mulů od armád spojeneckých, hlavně americké a italské. Většina našich horských formací byla jimi vybavena nebo doplněna. Ještě v roce 1922 byla většina soumarů u horského dělostřelectva muli. Srovnáváním pochodu mulů a koní v horském terénu a vysokohoří nutno pokládati muly za nejzpůsobilejší soumary. Kromě toho i v požadavcích konstitučních, vyživovacích a otužilostních jsou muli ve značné výhodě proti koním. Bohužel postupem doby (ponejvíce přirozený odchod stářím) se stalo, že dnes jest již mul u horské formace skoro jen bílou vranou. Chovatelské poměry v našem státě nejsou takové, aby se dalo počítati s intensivním chovem mulů, jimiž by se mohla doplňovati i potřeba soumarů pro armádu. Jak žalostně dopadly pokusy ministerstva zemědělství s chovem mulů u nás po převratu, je známo z článku dr. Zbořila „Pěstování mulů na východním Slovensku“ (Věstník I. sjezdu čs. zvěrolékařů). A tak nám nezbyvá nic jiného, než počítati pro doplňování soumarů u nás jen s koňmi.

Hlavními dodavateli těchto koní budou u nás chovatelé sami a pak obchodníci s koňmi. Podpora od státu bude se zajisté omezovati na dodání schopných plemenů pro kraje, kde se dá s chovem těchto silných soumarů počítat. Jako odměna pro chovatele by byla zvýšená cena pro koně zakoupené remontní komisí pro vojsko.

Jaké potíže dělá dnes doplňování počtu soumarů u dělostřelectva, mohli by nejlépe dosvědčiti členové naší remontní komise, a u útvarů to lze dobře sledovati z různorodosti dodaného soumarského materiálu koňského. Není zde dosud žádného ustáleného a vyhraněného typu. K plukům přicházejí koně-remonty typu různého a kříženci různého původu, jen když se dá od nich očekávat, že by mohli býti dobrými silnými soumary, jakých je pro dělostřelectvo potřebí. Naděje v ně kladené remontní komisí se v mnohých případech splní, ale přes to je ještě značné procento koní, kteří po přidělení k útvaru a po prvním výcviku jako soumaři způsobili nejsou nebo jen v snížené míře, takže jsou po dobu své další služby jako soumaři u setniny jen na obtíž a využívá se jich obvykle jako koní tažných.

Z těchto důvodů je nutno, aby výběru soumarů pro dělostřelectvo u remontní komise byla věnována zvýšená pozornost a aby tohoto důležitého a u nás těžko dosažitelného koňského materiálu bylo u útvarů co nejvíce šetřeno v stavu způsobilém pro vojenskou potřebu.

Co se s t a v b y k o ň ě jako těžkého soumara pro dělostřelectvo týká, má kůň míti silný, kostnatý, hluboký a široký fundament (viel Boden decken). Vyklenutí žeber nesmí býti příliš výrazné, ježto pak se sedlo těžko na koně přizpůsobuje. Kůň nesmí býti přestavěn. Hlavně hrud', plecové části a pánev musí býti široké, pevné a silné. Stran délky hřbetu jsou dosud u nás mezi odborníky dva stále se potírající směry. Jeden žádá

dlouhý hřbet, druhý krátký. Každý svůj názor svým způsobem odůvodňuje. Po praktických zkušenostech u útvarů lze tvrdit, že délka hřbetu nemá vlivu na schopnost koně jako dobrého soumara. Někteří koně mají dlouhý nebo dokonce i slabě prosedlaný hřbet, takže s teoretického hlediska by byli jako soumaři nemožní, ale ve skutečnosti nosí znamenitě. A rovněž opak lze pozorovat. Z hoření linie koně je nejdůležitější pro soumara v á z á n í b e d e r n í, a to má být co možná krátké a hlavně pevné. Vzdálenost výčnělku kosti kyčelní a posledního žebra by měla být asi jako šířka ruky.

Kohoutek nemá být příliš ostrý, dlouhý a suchý, spíše nižší a plnější, s dostatečným množstvím podkožního vaziva.

Hrud' má být dosti hluboká a široká, ale ne příliš vyklenutá. Kost prsní dostatečně dlouhá a ne dopředu posunutá.

Nasazení krku musí být u soumara nízké a při zatížení nesmí kůň hlavu zpřičit, nýbrž ponechat ji buď v normální své nízké poloze nebo ji spíše snížit. Jinak mu je břemeno obtíží a nastávají snadno i otlaky.

Nohy soumara musí být silné, sloupovité, holeně a spěnky co možná krátké, klouby pevné; spěnka kromě toho nesmí být měkká a raději strmá než obsáhlá. Na šířce holeně nezáleží. Postoj musí být co možná pravidelný, raději vpředu poněkud sevřený než rozbíhavý.

Pohyb koní v horském, a to ponejvíce kamenitém terénu, a rychlé změny podněbí a teploty v horách (v létě ráno v nížině suché horko, večer a v noci na horách vlhký chlad, anebo naopak) vyžadují, aby na roh kopytní byly kladeny zvýšené požadavky, aby netrpěl a snadno se nevyklámoval a držel řádně podkovu. Roh kopytní musí být pevný, pružný a bez jakýchkoli defektů. Uvolňování podkov nebo jejich ztráta v horském terénu jsou velmi snadné a odůvodněné hlavně častými změnami povětrnostními. Úprava podkování je tedy nutná téměř při každé delší zastávce. Je zjevné, že nejvýhodnější kopyto pro soumara je kopyto pravidelné a nejvíce škody může způsobit u soumara kopyto ploché nebo plné.

Chod koně, který má být soumarem, musí být pravidelný, jistý, pevný a hlavně klidný. Kůň s vydatným chodem v klusu a s dobrou akcí se za soumara nehodí. Pravidelnost chůze by se měla posuzovat jak na rovině tak i při stoupání a sestupu v terénu, aby totiž kůň při poslední jmenovaných způsobech chůze nešel buď klusem, anebo příčně (travers). Chod koně musí být jistý proto, že některé dělové součástky mají své těžiště vysoko nad hřbetem koně, kdy kůň vlastně je nucen se součástíkou na hřbetě částečně balancovat, což mu v těžkém horském terénu jistě činí značné potíže. Výběr soumarů pro tyto součástky musí být zvlášť pečlivý.

Temperament koně soumara musí být klidný, spíše flegmatický a líný.

Posouzení, že kůň nosí dobře nebo výborně, je při jeho remontování velmi těžké a odvažné. Klasifikaci jeho způsobilosti jako nosného nelze činit dříve než nejméně po jeho jednoročním systematickém výcviku u útvaru nebo raději i později.

Po přidělení soumarských remont k pluku je třeba podrobiti je systematickému výcviku v nošení, t. j. zvykat je pomalu zvýšení břemene a stoupání do svahů i sestupování s ním v terénu. Výcvik soumarské remonty na schopného soumara musí být veden tak, aby remonta netrpěla výcvikem v dalším svém vývoji, netrpěla škodu během výcviku, nebyla při výcviku pokažena a aby doba výcviku byla poměrně krátká.

Všem těmto požadavkům nejlépe vyhovuje výcvik s t. zv. atrapami, které se u pluku při výcviku soumarských remont velmi dobře osvědčily a dovoluji individuální zvyšování váhy břemene. Atrapa napodobila nejdříve truhlik na střelivo a byla vyplněna třídičnou betonovou vložkou, a to proto, aby zatížení soumara mohlo býti postupně zvětšováno. Tato pomůcka je však vhodná jen pro výcvik soumara, který má po ukončení výcviku nositi náklad po straně těla. U horského dělostřelectva činí největší obtíž nošení dělových součástek, jejichž těžiště je nad hřbetem soumara. Potřeba vycvičiti soumarské remonty dělostřelectva k nošení takových součástek vedla k myšlence použití jako břemena dřevěného truhlíku, kterým se napodobuje dělová součástka a který lze upevniti na sedlo nad hřbet koně právě tak jako skutečnou součástku a který se dá postupně víc a více zatěžovati. K zatěžování se používá starých podkov a ozubů do slámy vložených, aby se remonty hlukem nestávaly neklidnými.

Výhody použití atrap při výcviku soumarských remont jsou proti nakládání skutečné dělové součástky značné.

Již to, že atrapa umožňuje žádoucí změnu ve váze nákladu, má ten význam, že další vývoj mladé remonty není náhle rušen, a systematickým výcvikem se dosáhne u soumara vývoje nového svalstva, potřebného k nošení břemene. Skutečnou dělovou součástkou dá se dosíci postupného zvyšování výkonu jen změnou doby nošení, což u trupy dělá těžkosti v racionálním zaměstnání mužstva a nenahradí práci s atrapou.

Zvýšenou pozornost nutno věnovati při výcviku zvláště koním mladým, u nichž kosti a šlachy nejsou dosud plně vyvinuty. V první době neopatrného nebo příliš rychlého výcviku dochází často — nejsou-li obzvláště kosti a šlachy koní plně vyvinuty — k vzniku špánků, kroužků, návnických kostí a nálevek pochev šlachových. Kromě toho jsou to odřeniny a otlaceniny, hlavně kohoutku, které mají téměř vždy škodlivý vliv i na další vykonávání služby. Tak bývá mnoho soumarů začátkem jejich přidělení u pluku pokaženo nebo se stanou i k další službě nezpůsobilými. Je zřejmé, že použitím atrap lze všechny tyto nemoci snáze předejiti než při výcviku se skutečnými dělovými součástkami.

Rovněž pokažení koní, jako nadouvání při sedlání, napínání hřbetu, vzpírání se při nakládání, které vede k nectnostem kopání, kousání, stavení se a p., není tak snadné při mírném zvyšování váhy u atrap než při poměrně značném a hlavně pro remonty náhlém použití velké váhy dělové součástky.

O postupném výcviku remont v stoupání a sestupování v terénu byla již zmínka. Hlavně sestupování soumara s plným nákladem může mít nepříznivé následky jak pro další jeho výkonnost, tak pro součástku dělovou; nezvyklý kuň podceňuje obyčejně vliv nákladu s kopce, rozběhne se a setrvačností se nemůže zastaviti leda jen pádem. Postupné zatížení atrapou dává soumarské remontě více jistoty i po této stránce.

A konečně i soustředění výcviku soumarských remont by mělo tu výhodu, že setniny dostanou již vycvičené remonty a nezdržují se tím v ostatních pracích.

Doba výcviku by trvala asi dva měsíce a lze při něm postupovati individuálně; některé remonty jsou vycvičeny dříve, kdežto s jinými je zase třeba buď výcvik prodloužiti nebo i opakovati. Již zde se dá obyčejně zjistiti, pro kterou dělovou součástku se cvičený soumar nejlépe hodí.

Po zařazení koní po výcviku k setninám je důležité, aby byli velitelem řádně posouzeni a aby se jejich schopnosti k nošení té neb oné součástky věnovala zvláštní pozornost. Za nejobtížnější součástku nutno považovati přední lafetu jak pro její váhu (soumar, který ji nese, je zatížen celkovým nákladem 156'13 kg), tak pro vysoké její těžiště a tím její vratkou stabilitu. Velmi nesnadná k nošení je též kolébka, která dává váhu 154'22 kg a kromě toho má těžiště příliš vzadu, takže hlavně při stoupání soumara je obtížná. Za třetí k nošení nepřijemnou součástku lze považovati hlaveň, která dává váhu 152'5 kg. Lafetové a muniční štíty jsou rovněž těžké (152'02 a 153'07 kg), ale svou postranní polohou na naloženém soumaru nejsou obtížné k nošení. Jiné součástky působí při nošení zase hluk, který koně nesnesou (na př. štíty a ženíjní materiál), takže i k tomu třeba přihlížeti. Jiného druhu soumara je potřeba zase k nošení optických součástek; ten při vykonávání své služby musí i klusat s pomocným družstvem velitele. Musí býti nejen klidný a spolehlivý, ale při tom i chodivý, takže při jeho výběru nutno na něj klásti zcela jiné požadavky než na soumara nosícího těžké břemeno a pracujícího jen v kroku.

Již výcvik soumarských remont by mohl býti veden dvojím směrem. Postupem výcviku získati buď dobrého nosiče pro přední lafetu nebo pro kolébku. Byl by to jakýsi výběr nejschopnějších dvou soumarů pro tyto dvě součástky ze dvou skupin remont, z nichž by jedna byla cvičena s postroji soumarskými pro lafetu a druhá s postroji soumarskými pro hlaveň. Zbývajících koní té neb oné skupiny by se pak používalo na méně obtížné součástky, které se hodí pro jejich druh sedel. Mám zde na mysli to, aby druh sedel nemusil býti u některého koně během výcviku nebo pak u setniny měněn, takže sedlo jednou přizpůsobené by zůstalo koni po celou dobu jeho služby.

Důležitý požadavek po přidělení remonty k setnině je též ten, aby ji v prvním roce nebylo trvale během letních a závěrečných cvičení používáno k nošení normálních součástek dělových, zvláště ne těch nejtěžších a nejobtížnějších.

Major Konstantin Kapnin:

Zpravodajská činnost v rámci oddílů.*)

I. Všeobecné úvahy.

Dříve než přikročím k rozboru zpravodajské služby v rámci oddílu, stručně zrekapituluji účel, význam a prostředky zpravodajské služby, zvláště dělostřelecké.

*) Při této práci jsem použil těchto pramenů:

1. předpisů D-V-1a, D-VIII-1, G-V;
2. několika článků škpt. Sousedika (VR. 1927—1930) týkajících se dělostřelecké zpravodajské služby;
3. článků mjr. gšt. Fetky (VR. 1931) o úkolech zpravodajské služby u pěchoty;
4. článků plk. gšt. Dobrynina (VR. 1929) o boji u Stanislavova v r. 1917;
5. článků škpt. Nováka (VV. 1931 a 1932) o specialisační poddůstojník u polního dělostřelectva a o využívání terénu dělostřelectvem.